

Katri Tanni

Historiasotia ja akateemista polemiikka Australiassa

Australian historian tutkimus ja sen ajankohtainen keskustelu on ehkä yksi vieraimmista historian osa-alueisista Suomen akateemisessa historian tutkimuksen kentässä. Tämä ei ole sinällään mikään ihme, kun ottaa huomioon Australian ja Suomen maantieteellisen välimatkan. Itse olen saanut olla osana ja oppia tuntemaan suomalaisena historian tutkijana Australian historian tutkimusta ja siinä käytyjä keskusteluita, joten olen oppinut ymmärtämään paremmin myös Australian tämän hetkistä politiikkaa ja Australian yhteiskuntaa. Luon tässä katsauksessa näkökulman kahteen ehkä keskeisimpään Australian historiantutkimuksen aihealueeseen eli Australian alkuperäisväestön historiankirjoitukseen ja -tutkimukseen sekä siirtolaisuushistoriaan, jotka hallitsevat historian tutkimuskenttää Australiassa.

Aboriginaalit osaksi Australian yhteiskuntaa

Australian alkuperäisväestön eli aboriginaalien historia on Australiassa kansallisesti merkittävä mutta myös kipeä historian aihealue. Aboriginaalitutkimus on erittäin monialainen tutkimuskenttä ja sen kansallisesti tärkeä asema näkyy esimerkiksi alkuperäisväestön tutkimuskeskuksina sekä rahoituskanavien moninaisuutena. Aboriginaalien historiankirjoituksen historia sekä sen metodologiset kehityslinjat seuraavat erittäin tarkasti heidän oikeuksiensa kehittymistä ja oikeutusta olla osana Australian kansakuntaa. *Alkuperäisväestö alkoi saada oikeuksia vasta 1960-luvulla; prosessiin vaikuttivat muun muassa kansainvälinen painostus, vuosikymmentä leimannut siirtomaavallan purkuproessi, ihmisoikeustyö sekä kansalaisoikeustaistelut.* Samaan aikaan alkuperäisväestöä alettiin käsitellä Australian historiantutkimuksessa. Tämän kehityksen ja keskustelun avasi Australiassa antropologi W. E. H. Stanner vuonna 1969. Hän suoranaisesti syytti

Australian akateemisia piirejä aboriginaalien syrjäyttämisestä tutkimuskentässä. Hän kutsui ilmiötä nimellä "Suuri Australian hiljaisuus" (*great Australian silence*).

Seuraavina vuosikymmeninä australialaistutkijat pyrkivät avaamaan tätä suurta hiljaisuutta ja 1990-luvun aikana alkuperäisväestön tutkimuksesta on muotoutunut ehkä mittavin yksittäinen Australian historian osa-alue. Suurin akateeminen huolenaihe tai keskustelua herättävä tutkimuksellinen kysymys on ehkä se tosiasia, että Aboriginaalien historiaa tutkitaan ja kirjoitetaan yhä 'valkoisin käsin'. Toisaalta nykyiset tutkimusmenetelmät ottavat huomioon alkuperäisväestön omaleimaisen kulttuurin.

Alkuperäisväestö ei esimerkiksi juuri luo tai tuota kirjoitettua materiaalia, vaan heidän historiansa säilyy ja säilytetään muistissa, taideteoksissa ja tarinoissa. Tätä kulttuurieroja ei juuri otettu huomioon alkuperäisväestöä koskevassa historiankirjoituksessa 1960 ja 1970-luvuilla, vaan alkuperäisväestön historiaa tutkittiin ylhäältä käsin, yleensä ilman kosketusta alkuperäisväestöön. 1970-luvulla yhteiskunnallinen muutos, joka toi esille rotu-, sukupuoli- ja luokkakysymykset, johti vähitellen uudenlaiseen sosiaalishistorialliseen tutkimukseen myös Australiassa. Tämä uudisti merkittävästi aboriginaalitutkimusta ja tutkimusmetodeja: historiaa alettiin tutkia ja kirjoittaa sieltä käsin missä se on tapahtunut (do history from below). Aboriginaalihistoriaa käsittelevät tutkimukset ja erityisesti tiedonkeruu tapahtuivat enenevässä määrin paikallisesti, aboriginaaliyhteisön keskeisesti. Uudet lähteidenkeruumenetelmät, varsinkin mikrohistorialliset haastattelut, kansantarujen kokoaminen tai aboriginaalitaiteen tulkinta avasivat kokonaan uusia ulottuvuuksia alkuperäisväestön historian tutkimukseen, tulkintoihin ja heidän kulttuurinsa ymmärtämiseen.

Nykyään aboriginaalihistoriaa tutkitaan ja kirjoitetaan alkuperäisväestön ehdoilla; näin tutkimukset pyrkivät osoittamaan kunnioitusta alkuperäiskansan kulttuurille. Tästä metodologisesta tavasta on tullut tutkimusten avainsana tai eräänlainen laatuluokitus. Aboriginaalien ja valkoisten yhteinen 1900-luvun historia sisältää kuitenkin yhä kipeitä ja lähes käsittelemättömiä aiheita. Yksi tällainen on esimerkiksi "menetettyjen sukupolvien historia", joka tarkoittaa aboriginaalilasten viemistä omilta vanhemmiltaan ja lapsien kasvattamista valkoisissa perheissä. Lapsia pakkosijoitettiin aina

1970-luvulle asti. Vasta viime vuosien aikana tutkijat ovat tuoneet näiden menetettyjen sukupolvien äänet kuuluville.

Australian akateemisessa yhteisössä keskustellaan edelleenkin siitä, millä tavalla alkuperäisväestöä pitäisi tutkia, mikä on heidän asemansa Australian kansakunnan jäsenenä tai miten merkittävällä tavalla heidät on liitetty tai pitäisi liittää historian tutkimukseen. Parhaillaan Australiassa on meneillään "historiasota" (*History War*), jonka aloittajana pidetään australialaista historiantutkija Keith Windschuttlea. Hänen mukaansa alkuperäisväestön kohtelua on historiallisissa teoksissa turhaan raadollistettu ja paisuteltu. Tästä tuskin koskaan päästään yksimielisyyteen, mutta tärkeintä ehkä onkin se, että tämä edellä mainittu kysymys on tutkijayhteisössä koko ajan esillä ja keskustelun aiheena.

Australian siirtolaisuushistorian historia

Aboriginaalien historiankirjoituksen lisäksi siirtolaisuushistoria on suosittu ja aina ajankohtainen aihe Australiassa. Australian väestöhistoriaa ja sen tutkimusta on pitkään hallinnut emämaan eli Iso-Britannian kansalaisten siirtolaishistoria. Aiheen tutkimus nähtiin kansallisesti tärkeäksi, ja sen tehtävä oli nostattaa Australian nationalismia ja väestön kuuluvuudentunnetta uudella mantereella. Toisen maailmansodan jälkeen Australian hallituksen aktiivinen rekrytointipolitiikka tehosti muuttoliikettä muualtakin Euroopasta. Australian hallitus halusi värvätä erityisesti pohjois- ja länsieurooppalaisia muuttajia. Vuosikymmeniä myöhemmin virinnyttä siirtolaistutkimusta motivoivatkin usein tutkijan omakohtaiset siirtolaiskokemukset. Varsinkin 1980-luvulla Australiassa ilmestyi useita siirtolaishistorioita, joiden tekijät olivat itse tulleet siirtolaisina Australiaan ja edustivat sitä kansallista vähemmistöä, jonka historiaa he tutkivat.

Samoin kuin alkuperäisväestön historiassa, myös siirtolaishistorian tutkimuksen piirissä on ollut kansallisesti kipeitä aiheita, joista on pitkään valettu. Tunnetuin näistä on ollut niin sanottu Valkoinen Australia -politiikka. Tämä ideologia leimasi Australian siirtolais- ja väestöpolitiikkaa

1900-luvun alusta lähtien. Sen tarkoituksena oli estää ei-eurooppalaisten pääsy maahan. Unelma valkoisesta Australiasta oli [poliitikoille?] niin kiinteä osa Australian kansakunnan rakentamisprosessia, että sitä pidettiin itsestään selvyytenä. 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla ilmestyi vain muutama ko. aihetta käsittelevä teos, ja niissä ylistettiin valkoista Australiaa poliittisena päämääränä.

Toisen maailmansodan jälkeen Australiassa alkoi näkyä ideologisissa painoarvoissa ja arvomaailmassa tapahtunut kansainvälinen muutos. Valkoinen Australia -politiikkaa alettiin käsitellä kriittisemmin. 1950-luvun lopulla ilmestyi ensimmäinen akateeminen tutkimus, jossa käytettiin ensikäden poliittisia lähteitä tutkimuksen materiaaleina. Australian valtion väestöpolitiikka muuttui kuitenkin hitaasti. Ei-eurooppalaisten tulo sekä etnisten lähiöiden muodostaminen olivat siirtolaispolitiikan suurimmat uhkakuvat aina 1970-luvulle saakka, jolloin assimilaatio vaihdettiin uusien muuttajien integraatioksi ja tämän jälkeen suhteellisen nopeasti monikulttuurisuuden tunnustamiseksi ja sen vaalimiseksi.

Kolme edellä mainittua väestöpoliittista pyrkimystä eli assimilaatio, integraatio sekä viimevuosikymmenten monikulttuurisuus ovat leimanneet myös Australian siirtolaistutkimusta. Siirtolaishistoriat tai siirtolaishistoriallinen tutkimus, joiden tavoitteena todella oli väestön integroiminen Australian suhteellisen nuoreen federaatioon (1901), oli aluksi kansallisesti erittäin keskeinen aihe. Vasta viimeisen kolmen vuosikymmenen kuluessa siirtolaishistoriallinen tutkimus on tuonut kriittisempää näkökulmaa Australian hallituksen väestöpolitiikkaan ja sen tavoitteisiin.

Kuten lähes aina, kansallisiin historian tutkimuksen suuntauksiin vaikuttavat vallassa oleva ideologia, politiikka sekä yhteiskunnassa käyty keskustelu. Australiassa tämä on monelta osin kytköksissä väestöpolitiikkaan ja julkisiin asenteisiin sitä kohtaan. 1980-luvulla Australian väestöpolitiikassa ja sen historiallisessa tulkinnassa tutkimuskenttää ravisteli terävä oikeistolaisuus. Vuonna 1984 australialainen historioitsija Geoffrey Blainey julkaisi teoksen *All for Australia*, jonka teesi lyhykäisyydessään oli se, että Australian hallituksen tuli lopettaa aasialaisten muutto maahan. Jos Blaineyn vaatimuksesta halutaan saada irti jotain positiivista, niin ehkä tällaisena voidaan nähdä

australialaishistorioitsijoiden uusi innostus tutkia siirtolaisuuspolitiikkaa, sen asenteita ja etenkin edellämainittua Valkoisen Australia -politiikkaa. Blaineyn ja eräiden muiden nationalistiset syytökset ja vaatimukset olivat tuskin hiipuneet, kun 1990-luvun puolivälissä Pauline Hanson ja hänen One Nation -puolueensa vaalimenestys nostattivat väestöpolitiikan ja australialaisten asenteet jälleen keskeisiksi puheenaiheiksi.

Myös 2000-luvulla väestöpolitiikka ja sen luoma vaikutus aiheen historiallisen tutkimuksen tendensseihin on ilmeinen. Vallassa oleva Liberaalipuolue, pääministeri John Howardin yhteistyö Yhdysvaltojen kanssa sekä Australian osallisuus George W. Bushin terrorisminvastaiseen sotaan on saanut australialaistutkijat uudelleen keskittymään maan väestöhistorian tutkimiseen, josta pyritään löytämään selityksiä myös Australian nykypolitiikalle.

Kirjoittaja on filosofian maisteri ja valmistelee Valkoinen Australia -politiikkaa käsittelevää historia-alan väitöskirjaa Australian National Universityssä Canberrassa.